

ความหมายของสัญญาประนีประนอมยอมความ^๑

การประนีประนอมยอมความเป็นเอกเทศสัญญาประเภทหนึ่งที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้ เป็นสัญญาที่ระงับข้อพิพาทต่าง ๆ

มาตรา ๘๕๐ ได้ให้ความหมายของสัญญาประนีประนอมยอมความไว้ “อันว่าประนีประนอมยอมความนั้น คือ สัญญาซึ่งผู้เป็นคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งมีอยู่ หรือจะมีขึ้นนั้นให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน”

ประเภทของการประนีประนอมยอมความ แบ่งได้ ๒ ประเภท คือ

๑. การประนีประนอมยอมความนอกศาล เป็นการระงับข้อพิพาทโดยมีเรื่องพิพาทเกิดขึ้นแล้ว แต่ยังมีได้นำเรื่องฟ้องศาล หรือฟ้องแล้วแต่คดียังไม่ถึงที่สุด แล้วคู่กรณียอมความกันโดยศาลมีรู้ หรือแม้คดีจะถึงที่สุดแล้ว ก็ยอมความกันได้ การยอมความนอกศาลนี้อยู่ในบังคับมาตรา ๘๕๐ ถึง มาตรา ๘๕๒ และเรื่องนิติกรรม นี้ สัญญา

๒. การประนีประนอมยอมความในศาล เป็นกรณีที่ดีกำลังอยู่ในศาล หมายถึง การที่มีการฟ้องร้องคดีต่อศาลแล้วในระหว่างที่มีการพิจารณาคดี คู่กรณีได้มีการตกลงระงับข้อพิพาทที่ฟ้องร้องกันโดยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กันแล้วแจ้งให้ศาลทราบและศาลก็จะพิพากษาตามที่คุณความตกลงกันนั้น

ข้อพึงสังเกตและควรระมัดระวัง

๑. แม้เราอาจกล่าวได้ว่าการประนีประนอมยอมความนั้นเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทอีกวิธีหนึ่งก็ตาม แต่ถึงอย่างไรก็ตามนั้นการประนีประนอมยอมความจะต้องทำขึ้นในรูปของสัญญา ดังนั้นสิ่งที่ควรพิจารณาในเบื้องต้นของการทำสัญญานั้นก็จะเป็นไปตามหลักในเรื่องของสัญญาตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ

- ต้องมีคู่สัญญา ๒ ฝ่าย

- วัตถุประสงค์ของสัญญาต้องชอบด้วยกฎหมาย มิฉะนั้นตกเป็นโมฆะ ตามมาตรา ๑๕๐ ตัวอย่างของสัญญาประนีประนอมยอมความที่ตกเป็นโมฆะ เช่น ทำสัญญายอมความให้ค่าเสียหายเพื่อมิให้ฟ้องร้องคดีอาญาแผ่นดิน^๒

- คู่สัญญาต้องมีความสามารถในการทำสัญญา คือจะต้องไม่เป็นผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

- การแสดงเจตนาของคู่สัญญาต้องไม่บกพร่อง กล่าวคือต้องทำโดยสมัครใจ ไม่มีการสำคัญผิดในสาระสำคัญ ไม่ถูกกลฉ้อฉล ไม่ถูกข่มขู่ เป็นต้น

^๑ จัดทำโดยนางสาวศุภสรณ์ รุ่งโรจน์วุฒิกุล นิติกร ๓ นางสาวสุนันทา เอกไพศาลกุล นิติกร ๓ ศูนย์ข้อมูลกฎหมายกลาง สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

^๒ มานิตย์ จุมปา, คำอธิบายสัญญาประนีประนอมยอมความ, วิทยุชน, กรุงเทพฯ : ๒๕๔๖, น.

๒. การทำเป็นสัญญานั้นมิใช่แต่เพียงทำด้วยวาจาเท่านั้น กฎหมายบัญญัติให้การทำสัญญาประนีประนอมยอมความจะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือจึงจะฟ้องร้องบังคับกันได้ ตามมาตรา ๘๕๑ ที่บัญญัติว่า “อันสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานอย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ หรือลายมือชื่อตัวแทนของฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่” หลักฐานเป็นหนังสือแห่งสัญญาประนีประนอมยอมความจะต้องมีข้อความหรือเนื้อหาที่อ่านแล้วเข้าใจได้ว่าการตกลงระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน หลักฐานเป็นหนังสือนี้ต้องลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบเป็นสำคัญ

๓. สัญญาประนีประนอมยอมความเป็นสัญญาต่างตอบแทน ซึ่งจะมีผลทำให้การเลิกสัญญาทั้งสองฝ่ายต้องตกลงกัน ต่างฝ่ายต่างมีสิทธิบังคับให้อีกฝ่ายปฏิบัติตามสัญญาและตนก็จะชำระส่วนตนให้

๔. สัญญาประนีประนอมยอมความทำขึ้นเพื่อระงับข้อพิพาท โดยข้อพิพาทนี้ คือข้อโต้เถียงหรือโต้แย้งระหว่างคู่กรณีซึ่งไม่สามารถตกลงกันได้ และสัญญาประนีประนอมยอมความอาจทำขึ้นเพื่อระงับข้อพิพาทที่มีอยู่หรือจะมีขึ้นก็ได้ สัญญาต้องเป็นข้อสัญญาเพื่อให้มีการระงับข้อพิพาทให้เสร็จสิ้นไป หากไม่มีการระงับข้อพิพาทของคู่กรณีก็ไม่เป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ สัญญาประนีประนอมยอมความอาจทำขึ้นพร้อมกันในสัญญาฉบับเดียวกันก็ได้

๕. นอกจากนี้สัญญาประนีประนอมยอมความคู่สัญญาต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน การยอมผ่อนผันให้แก่กันนี้หมายความว่า คู่สัญญาซึ่งมีข้อพิพาทกันอยู่ต่างสละสิทธิเรียกร้องของตนเองที่มีอยู่แล้วผูกพันตามสัญญาประนีประนอมยอมความ หากเป็นกรณีที่คู่สัญญาแต่ฝ่ายเดียวยอมผ่อนผันให้คู่สัญญาอีกฝ่าย เช่นนี้ไม่ใช่สัญญาประนีประนอมยอมความ ซึ่งอาจจะมีผลเป็นสัญญาชนิดอื่นได้ เช่นเป็นการแปลงหนี้ใหม่ เป็นต้น การที่คู่สัญญาต่างยอมผ่อนผันให้แก่กันนี้ คู่สัญญาอาจตกลงผ่อนผันให้แก่กันโดยให้บุคคลภายนอกชี้ขาดก็ได้

ประโยชน์ของสัญญาประนีประนอมยอมความ ดังนี้

๑. รวดเร็ว การประนีประนอมยอมความนี้เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทที่รวดเร็วกว่าฟ้องคดีต่อศาลและการอนุญาโตตุลาการ เพราะเพียงคู่กรณีตกลงปรึกษากันให้ข้อพิพาทเสร็จสิ้นไป

๒. ประหยัดค่าใช้จ่าย เนื่องจากการประนีประนอมมีความรวดเร็วและเป็นการตกลงกันเองของคู่กรณี ไม่ต้องขอความช่วยเหลือจากคนภายนอก เช่น ทนาย หรือแม้จะเป็นการยอมความนอกศาลก็ไม่เสียค่าขึ้นศาล อย่างไรก็ตามหากเป็นการยอมความในศาล ก็ยังเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการรับคำตัดสินพิพากษาจากศาลมาก

๓. รักษาชื่อเสียงและความลับของคู่กรณี เพราะคู่กรณีตกลงระงับข้อพิพาทกันเอง

๔. รักษาความสัมพันธ์ของคู่กรณีพิพาท เนื่องจากการยอมความเป็นการระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธี โดยอาจตกลงกันเอง หรือมีคนกลาง และต้องตกลงด้วยการสมัครใจ ไม่มีกระบวนการพิจารณา ไม่มีการสืบพยานที่มุ่งแต่การแพ้ชนะของคดี

ผลของการประนีประนอมยอมความ

๑. ผลทางกฎหมายของการประนีประนอมยอมความ เป็นไปตามมาตรา ๘๕๒ กล่าวคือ ย่อมทำให้การเรียกร้องซึ่งแต่ละฝ่ายได้ยอมสละนั้นสิ้นไป และทำให้แต่ละฝ่ายได้สิทธิตามที่แสดงในสัญญา นั้น ไม่สามารถไปบังคับกันในข้อพิพาทเดิมได้ ให้บังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ๆ หากสิทธิเรียกร้องเดิมที่เคยมี

ในบางกรณีผลของสัญญาประนีประนอมนั้นอาจมีผลถึงบุคคลภายนอกได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ฎีกาที่ ๑๒๙๕/๒๕๒๓ ในกรณีประกันภัยรถยนต์ ถ้าผู้เอาประกันภัย ไปทำสัญญาประนีประนอมยอมความ กับผู้ทำละเมิด คงทำให้มูลหนี้ละเมิดระงับไปตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามมาตรา ๘๕๒ ส่วนหนี้ตามสัญญาประกันภัย ระหว่างผู้รับประกันภัย กับผู้เอาประกันภัย ยังไม่ระงับไป ดังนั้น ถ้าผู้ทำละเมิด ไม่ชำระหนี้ ตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ผู้รับประกันภัย จึงใช้ค่าสินไหมทดแทน ให้แก่ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประกันภัย ก็รับช่วงสิทธิ ของผู้เอาประกันภัย ไปฟ้องผู้ทำละเมิดได้ แต่ทั้งนี้ ต้องไม่เกินจำนวนเงิน ตามสัญญา ประนีประนอมยอมความ

๒. วิธีการบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ในกรณีที่คู่สัญญาไม่ยอมปฏิบัติตาม

๒.๑ กรณีบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาล ต้องฟ้องต่อศาลตามสัญญาประนีประนอมยอมความเท่านั้น ฟ้องหนี้เดิมมิได้

๒.๒ กรณีบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความในศาล เมื่อศาลพิพากษาแล้วมีผลทันทีไม่ต้องมีการฟ้องอีก หากฟ้องอีกเป็นฟ้องซ้ำ